

Джуль Вероніка Андріївна
студентка гр. ПОФГзм-11, ННІНОТ, ЗУНУ, м. Тернопіль
Науковий керівник: к. е. н., доцент Савчук С. В.

ДЕПОЗИТИ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЯК ДОМІНУЮЧА ФОРМА ЗАОЩАДЖЕНЬ: АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Вагомим чинником ефективного розвитку національної економіки будь-якої країни світу є «мобілізація тимчасово вільних коштів фізичних і юридичних осіб та їх ефективний розподіл між різними секторами економічної системи, що здійснюється за допомогою фінансового ринку» [4, с. 62]. Відтак у нинішніх умовах розвитку української економіки надзвичайно актуальною продовжує залишатися проблема трансформації заощаджень домогосподарств у інвестиції, позаяк збільшення обсягів заощаджень «окрім економічного, має також вагоме соціальне і політичне значення, оскільки сприяє підвищенню життєвого рівня населення та його соціальної захищеності, зміцненню середнього класу й посиленню його фінансової незалежності» [2, с. 171]. Проте слід акцентувати, що навіть не зважаючи на негативний вплив кризових явищ, пов'язаних із пандемією COVID-19, на добробут громадян та обсяги їхніх заощаджень, вважаємо, що «інвестиційний потенціал вітчизняних домогосподарств все ще залишається великим, і його потрібно якнайефективніше використати в сучасних економічних умовах» [5, с. 200].

Передусім зазначимо, що в Україні домогосподарства традиційно надають перевагу такій формі заощаджень як банківський депозит (табл. 1), що можна пояснити низкою переваг, властивих цьому фінансовому інструменту, зокрема: «отримання фіксованого і передбачуваного доходу; можливість отримання інших банківських послуг; гарантоване відшкодування коштів у випадку банкрутства банку за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; регулювання банківських операцій з боку НБУ; захищеність від крадіїв» [6, с. 89].

Таблиця 1

Динаміка обсягів та структура заощаджень домогосподарств України у 2015–2020 рр. [1; 7; 8]

Установи	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%
Банки	410,9	99,3	444,7	99,4	495,3	99,5	530,3	99,4	576,1	99,4	730,3	99,5
Кредитні спілки	0,9	0,2	0,8	0,2	0,8	0,1	1,1	0,2	1,2	0,2	1,1	0,2
Недержавні пенсійні фонди	1,9	0,5	1,9	0,4	1,9	0,4	2,0	0,4	2,2	0,4	2,4	0,3
РАЗОМ	413,7	100	447,4	100	498,0	100	533,4	100	579,5	100	733,8	100

Проте варто пам'ятати і про недоліки цієї форми заощаджень, а саме: «невисокий рівень дохідності, інфляційне знецінення депозитних коштів, втрата доходів при достроковому знятті коштів, невідшкодування коштів Фондом гарантування вкладів, які більші за встановлену чинним законодавством суму» [6, с. 89].

Слід зазначити, що члени домогосподарств надають перевагу формуванню заощаджень у банківських установах передусім терміном до 2 років (табл. 2). Причому у «карантинному» 2020 році різко зросла частка депозитів «на вимогу» - майже до 52%, що можемо пояснити прагненням українців у кризових умовах мати безперешкодний доступ до коштів у випадку будь-якої непередбачуваної ситуації.

Таблиця 2

Динаміка обсягів та структура депозитів домогосподарств, залучених банками України, за строками повернення у 2015–2020 рр. [1]

Показники	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн.	%
Депозити - всього	410,9	100,0	444,7	100,0	495,3	100,0	530,3	100,0	576,1	100,0	730,3	100,0
На вимогу	112,5	27,4	129,6	29,1	166,0	33,5	203,4	38,4	240,1	41,7	379,0	51,9
До 1 року	176,4	42,9	171,5	38,6	181,1	36,6	210,2	39,6	237,7	41,3	237,5	32,5
1-2 роки	106,2	25,8	138,2	31,1	142,0	28,7	109,9	20,7	92,7	16,0	104,9	14,4
> 2 років	15,8	3,8	5,4	1,2	6,2	1,2	6,8	1,3	5,6	1,0	8,9	1,2

Традиційно українці зберігали кошти на депозитних рахунках як у національній, так і іноземній валюті (табл. 3). Водночас необхідно відмітити, що частка гривневих депозитів упродовж останніх чотирьох років демонструє тенденцію до зростання, а частка депозитів у доларах США та євро – зменшується, що можна пояснити більш привабливими процентними ставками за гривневими депозитами у порівнянні із депозитами у іноземній валюті.

Таблиця 3

Динаміка обсягів та структура депозитів домогосподарств, залучених банками України, у розрізі валют у 2015–2020 рр. [1]

Показники	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.	
	млрд грн	%	млрд грн.	%	млрд грн	%	млрд грн.	%	млрд грн.	%	млрд грн.	%
Депозити - всього	410,9	100,0	444,7	100,0	495,3	100,0	530,3	100,0	576,1	100,0	730,3	100,0
у тому числі:												
Гривня	198,9	48,4	209,6	47,1	252,4	51,0	289,4	54,6	339,2	58,9	433,4	59,3
Долар США	177,4	43,2	199,3	44,8	203,7	41,1	202,6	38,2	198,4	34,4	241,5	33,1
Євро	33,1	8,1	34,5	7,8	38,1	7,7	37,2	7,0	37,5	6,5	53,8	7,4
Російський рубль	0,2	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,3	0,0
Інші валюти	1,3	0,3	1,1	0,2	0,9	0,2	0,9	0,2	0,8	0,2	1,3	0,2

Хоча заради справедливості слід акцентувати, що в Україні все ж таки «основною метою інвестування готівкової національної та іноземної валюти є не стільки отримання доходу, скільки збереження її вартості в умовах інфляції» [2, с. 23-24].

Відтак надзвичайно важливим завданням у сучасних умовах розвитку національної економіки має стати «формування нової економічної культури та нового економічного мислення, які передбачають належний рівень фінансової освіченості та фінансової грамотності громадян України» [9, с. 17], здатних серед усього розмаїття форм заощаджень обирати найбільш оптимальну на найбільш ефективну з них. А це, у свою чергу, дозволить підвищити рівень добробуту як безпосередньо самих громадян, так і країни загалом.

Список використаних джерел:

1. Депозити домашніх господарств у розрізі видів валют і строків погашення. URL: <https://bank.gov.ua/files/3.2-Deposits.xls>.
2. Кізіма Т. О. Заощадження домогосподарств: світовий досвід і вітчизняні реалії. *Інноваційна економіка*. 2013. № 7 (45). С. 171-176. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/14554/1/Стаття_Інновац_економіка_Кізіма_Т.О..pdf.
3. Кізіма Т. О. Прагматика та перспективи трансформації заощаджень домогосподарств у інвестиції. *Економіка. Фінанси. Право*. 2010. № 10. С. 22-26.
4. Кізіма Т. О., Луцишин О. О. Аналітичний огляд інфраструктури фінансового ринку України: інституційний аспект. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2016. Вип. 2 (30). С. 62-69. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/14566/1/Стаття_Кізіма_Т.О._%2c_Луцишин_О.О..pdf.
5. Кізіма Т. О. Заощадження домашніх господарств: сутнісно-теоретичні та класифікаційні аспекти. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. Вип. 10 (113). С. 200-206.
6. Методика викладання фінансової грамотності: навч. посіб. / за ред. д. е. н., професора Кізіми Т. О. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2017. 200 с. URL : https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=cCNIDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA3&ots=IUeiXSZen6&sig=kQJRkBtYYmeGyiYZdkngoTnJAfl&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.
7. Підсумки діяльності кредитних спілок за 2020 рік та наглядові дії за результатами аналізу звітності поданої до Національного банку. URL: [https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/КС_аналіз_II_кв_\(3\).pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/КС_аналіз_II_кв_(3).pdf?v=4).
8. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.12.2020 р. URL: https://www.nssmc.gov.ua.npf_4_kv-2020.
9. Юрій С. І., Кізіма Т. О. Фінансова грамотність населення в діалектиці сучасних освітніх тенденцій. *Фінанси України*. 2012. № 2. С. 16-25. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_12_02_016_uk.pdf.